

Саша Недељковић

Обнова соколства (1)

После пет деценија Соколски покрет обновио је свој рад. Милорад Јевтић, носилац Албанске споменице, Ордена Св. Саве и Југословенске круне, и члан највишег соколског руководства пре Другог светског рата, 8. августа 1991. упутио је преко “Политике” позив старим члановима Сокола на окупљање и обнављање соколских друштава. Стари чланови су на скупштини у Београду 23. јула 1992. обновили Савез сокола Југославије. На скупштини усвојен је Статут заснован на изворним и традиционалним соколским принципима.

Соко је ванстраначко витешко удружење за истовремено свестрано телесно, морално и народносно васпитање деце и одраслих. Као општенародна, неполитичка организација окупља своје чланове без обзира на узраст, социјални положај и политичко убеђење. Соколство има васпитно-просветни циљ и карактер, телесно вежбање и друге активности су само средство за постизање тог циља. Настоји да у свом раду сарађује са школама.

Соколство се појавило у Чешкој 1862. као општенародни покрет у бор-

би против германизације. Тако је у Прагу основано “Гимнастичко друштво прашко”, које је 1864. добило име “Сокол” као симбол витештва из српских народних песама. По речима оснивача Соколства Мирослава Тирша: “У мислима домовина, у срцу одважност, у десници снага.” Мирослав Тирш је у соколство увео антички идеал хармоничног развоја. Насупрот спортским друштвима чији је циљ постизање успеха кроз селекцију такмичара, Соколи теже свестраном телесном вежбању (потпуни телесни развој). У спорту су важни истакнути спортисти који су у средишту пажње јавности (“амбасадори земље”), насупрот томе Соколи развијају код младих такмичарски дух али без личне користи. На XIII Свесоколском слету у Прагу 2000. Буњевац Антун Катанчић (82 године) из Суботице је у такмичењу ветерана у петобоју, освојио прво место и златну медаљу. Учествовао је у вежбовном програму приликом освећења соколских застава 2001. у Београду и на гимнастичким сусретима у Новом Саду 2003. Упоредо са телесним васпитањем, циљ Сокола је да

свом народу однегује здраву, просвећену и морално снажну омладину. Кроз појединца уздиже се народ. Соколи раде на што широј сарадњи са словенским народима.

Здравствени васпитање сокола врши се у сарадњи са Црвеним крстом. Соколи су у народу сузбијали употребу алкохола ширећи трезвеност и смицао за штедњу. Здравствено васпитни рад обухвата пре свега борбу против порока (алкохолизма, пушења и наркоманије), делујући превентивно пре стварања навика. Соколи пружају подршку трезвењачким покретима и свим акцијама које иду у том правцу. Свако друштво остварује соколски програм онолико колико се може у датим условима средине.

Теже да код младих кроз васпитање развију свест о потреби поштовања других људи, учтивости и човекољубља. Организују се самосталне и заједничке хуманитарне акције са другим организацијама (Коло српских сестара итд.). Развијање код Соколића пријатељства и дружељубља. Неговање љубави према свим врстама уметности, посете музејима, изложбама, концертима и позоришту. Бављење певањем, посебно соколских песама и неговање народних песама. Упознавање и неговање народне поезије, родољубиве поезије из раније и савремене књижевности. Упознавање и развијање поштовања према националним културним вредностима из прошлости и садашности. Како је истакао др. Лаза Поповић: “Идеју соколску чини синтеза вежбе и националне културе”. За соколе је косовски завет био и остао основа српске духовности.

Старешинство Сокола је 1997. написало конкурс за ученике Соколиће

на тему “Зашто слаavimo Видовдан”. Посете историјским споменицима (Опленац). Истицање значајних личности из прошлости као пример садашњим генерацијама (Стева Тодоровић, Владан Ђорђевић, Игњат Павлас, Љубомир Јовановић итд.). Маја 1995. Соколи су у Београду приредили помен оснивачу телесног вежбања и соколства у Србији академику Стеви Тодоровићу. У Сремским Карловцима одржан је 2 јуна 2001. “Дан сећања на др Лазу Поповића”, националног и соколског великана. Просветни одбор настоји да истражи повест соколских позоришта, музике, филмова, истакнутих стваралаца (арх. Момир Коруновић, Нико Бартуловић, С. Пашћан ...). Улози позоришта у народном просвећивању Соколи су посветили пре рата велику пажњу. Како је пре Другог светског рата било мало позоришта у Југославији Соколи су оснивали дилетантска позоришта. Соколска позоришта делила су се на друштвена и жупска. Позоришта у друштвима делила су се на дечја, нараштајска и са одраслим члановима. У друштвима и четама Савеза Сокола Краљевине Југославије 1939. деловала су 197 позоришна одсека са 1.969 чланова, 77 соколских музика, 73 хора, 11 оркестара и 55 тамбурашких зборована. У Петровграду (Зрењанину) позориште Соколског друштва Матица било је дуго једино позориште тога краја. Извођена су дела југословенских писаца, затим дела словенских аутора и дела страних аутора која нису била у супротности са Словенством и соколством.

Савез за спортску рекреацију “Партизан” Београда се на скупштини 23. децембра 1992. вратио традицији и назвао се “Савез Соко Београд”. Исто су

Надгробни споменик Владана Ђорђевића

поступила и друштва Партизана у другим градовима (Нови Сад, Димитровград, Прокупље, итд.). Друштва су ушла у Савез сокола Југославије. Као пример оних чланова предратног Савеза сокола који су остали изван СТВ Партизана навешћемо пример Соколског друштва Београд III на Звездари. Утицај који је соколски рад имао на тадашње чланове био је толико снажан да пет деценија социјалистичке Југославије нису могле да га избришу. Бивши чланови су све време одржавали међусобне контакте. На иницијативу Петра Дунђерског и Јована Мајсеца од 1960. почело је дружење старих Сокола са Звездаре. Састајали су се у салама ресторана да би обновили

Члан Соколског друштва

успомене из младости проведене у соколани. Позивима су се одазивали готово сви стари соколи. Дешавало се да буде присутно и по 40 особа. Веровали су да ће Соколство кад-тад опет заживети. Зато су радосно дочекани први знаци обнављања Савеза Сокола 1992. Подстакнути овим окупили су се предратни чланови, образовали иницијативни одбор и после неколико састанака одржали обнављачку скупштину Соколског друштва Београд III Звездара 8. маја 1993. Настао је период поновног окупљања старог чланства и пријем нових чланова из породица старих чланова

Средином 1993. одржана је Соколска академија у Спортском центру “Пинки” у Земуну. У Београду је 1995. одржан Свечани скуп старих Сокола и Соколска академија у Југословенском драмском позоришту поводом 75 годишњице оснивања Соколске жупе Београд. Музеј физичке културе приредио је изложбу о Соколству у згради позоришта. На Соколској академији у Југословенском драмском позоришту 1995. представљен први број обновљеног гласника Соколске жупе Београд “Око соколово”.

Научни скуп “Улога обновљеног Соколства у телесном, здравственом, моралном и родољубивом васпитању младих и одраслих” одржан је 1996. на Учитељском факултету у Београду. Скуп су организовали Институт за здравствену заштиту Србије, Соколска жупа Београд, Учитељски и Факултет спорта и физичког васпитања. На основу материјала и ставова са скупа приступило се писању “Идејне платформе рада соколске организације” објављене 1998. у првој књизи Соколске библиотеке.

У сарадњи са Образовном редакцијом ТВ Београд средином 1997. снимљена је документарна серија “Лет сокола”. Серија приказује рад Сокола од настанка у Прагу 1862. до 1997. Дат је сажети историјски преглед и приказ садашњег рада у обновљеним соколским друштвима. У Прагу, Соко Србије учествовао је на Свесловенском конгресу 1998, на XIII (2000) и XIV (2006) Свесоколском слету. У оквиру слета 2006. одржан је састанак Светског Соколског Савеза и Изборна скупштина на којој је за члана Надзорног одбора изабрана др Гордана Рајновић, старешина Соко Србије. Соко Србије окупља 22 друштва са око 5.000 чланова. За сада соколане су дате на коришћење соколима у Новом Саду, Сремској Митровици, Шабцу, Ђуприји, Крагујевцу и Прокупљу. Соколи теже да добију соколане натраг да би у њима наставили свој рад. Бранислав Јовановић вратио се из Канаде у Обреновац и обновио Соколски дом. Захваљујући донацији јужноморавске регије (Брно) из Чешке обновљена је зграда Соколане у Крагујевцу. Поводом 145 година од оснивања “Првог српског друштва за гимнастику и борење” у Београду у Дому Соко-Матице 27. 11. 2002 одржана је Свечана академија и отворена изложба “Наши јубилеји телесног вежбања спорта 1857-2002”. На изложби је представљен развој телесног васпитања у Србији кроз рад друштава: Првог српског, Београдског, Душана Силног, Соколског и СТВ Партизан.

Од 2003. у Новом Саду одржавају се слетови под називом Дан генералне гимнастике. Четврти Дан генералне гимнастике одржан је 17 јуна 2006. на

отвореним теренима Соколског друштва у Новом Саду. Дан генералне гимнастике отворио је др. Божидар Ковачек, председник Матице српске.

Први слет Соко Србије одржан је 11. 11. 2006. у Београду. Учествовало је 10 соколских друштава и 401 вежбач из Србије. На слету је учествовало 50 вежбача соколског друштва Бежиград (општина Љубљане) из Словеније.

У оквиру јубиларне прославе “150 година организованог телесног вежбања и спорта у Србији” 22. 11. 2007. отворена је Изложба у Скупштини града Београда (Стари двор), одржана Свечана академија у Народном позоришту и одржан II слет Соко Србије у Спортском центру Шумице. На слету су учествовала и соколска друштва из Словеније и Чешке. Изложба је сем Београда, обишла Нови Сад и Косовску Митровицу. У Новом Саду изложба је отворена 12. 11. 2007. у холу Позоришта младих у Соколском дому “Војводина”.

На трећем слету Соко Србије одржаном 14. 11. 2009. у Београду, учествовала су и соколска друштва из Словеније и Словачке. Соколи припремају 2012. прославу 150 година соколства. Соко Србије има своје седиште у Београду у Делиградској улици број 27.

Савез Српских Сокола окупља 11 друштава у Србији и Црној Гори. Једно од друштава учлањених у Савез је Српски соко Херцег Нови (www.srpskisokohn.org).

О повести Соколства можете видети у Соколској књижници на Растку www.rastko.org.rs